

שאלות לעיון בספר יהושע

פרק א

1. אילו גבולות לארץ-ישראל מציין פרקנו?
השווה עם מה שנאמר בבראשית טו, יח; שמות כג, לא; דברים יא, כד, ועמוד על ההבדל בהיקף השטח לפי סימון הגבולות בפרק יב.
2. מה הם ארבעת המקומות בפרקנו שבהם נמצא הביטוי "חזק ואמץ"? ציין בכל מקום: [א] מי המורו, [ב] למה מורוים, [ג] לקראת מה בא הזירח?
3. מי אמר ליהושע "כל-איש אשר-ימרה את-פיך... יומת" (יח)?
4. מה מסופר בפרקנו על משה, ולשם מה מזכירים אותו?
5. ציין בפרקנו דיבור ישיר של ה'.

פרק ב

1. השווה את שליחת המרגלים על-ידי יהושע לשליחת מרגלים על-ידי משה, עיין: במדבר יג, דברים א, ועמוד על המשותף שבהם ועל המיוחד שביניהם.
2. כיצד החביאה רחב את המרגלים? השווה למסופר בשמ"ב יז, יח-יט.
3. מה היתה בקשת רחב מהמרגלים (יב-יג) ומה הן שתי ההגבלות שדרשו הם למילוי בקשתה?
4. מה מלמדים דברי רחב על יחסם של נכרים לה'?

פרק ג

1. מה ציוו השוטרים את העם?
2. מה היו דברי יהושע לעם ולכהנים ומה הוא מסר להם כדבר ה'?
3. כיצד מנומק הצורך בנס כשבני ישראל עוברים את הירדן: [א] בדברי ה' ל-יהושע (ז); [ב] בדברי יהושע לעם (י"א)?
4. שער מה רוצה הכתוב להדגיש באמרו: "הירדן מלא על-כל-גדותיו כל ימי קציר" (טז).

יהושע פרקים ה, ה

8

פרק ד

1. "דבר ה' ליהושע" בפרק זה, על אילו עניינים בא?
2. שים לב, כי מספר האבניב שיהושע ציח להרים היה מקביל "למספר שבטי ישראל", והשווה לזה: [א] שמות כד,ד; [ב] מל"א יח,לא.
3. כיצד משלימים זה את זה פסוק ג,ז ופסוק ד,יד?
4. לביטוי "חמשים" (יב), השווה שמות יג,יח.
5. כמה מבני ראובן, גד וחצי שבט מנשה עברו "לפני ה' למלחמה"?
6. השווה את נס קריעת ים-סוף לנס מעבר הירדן.
7. איזה תאריך מדויק תמצא בפרקנו ולאיזה מאורע?
8. במה דומים ובמה שונים שני הקטעים הבאים: [א] יהושע ד,כא-כד; [ב] דב-רים ו,כ-כה?
9. אילו שני נימוקים ניתנים לנס הירדן (כד)? ראה גם בפרק ה.א.

פרק ה

1. מדוע לא מלו את הנולדים במדבר? מצא רמז לכך בפסוק ט.
 2. "ושוב מל את-בני-ישראל שנית" (ב).
- בחון היטב את הפירושים המוצעים וציין במה עדיף האחד מן השני:
- [א] רש"י: "שנית, שמלו כבר בליל יציאתם ממצרים קהל גדול יחד וזו פעם שנית, שכל הארבעים שנה שהיו במדבר לא נשבה להם רוח צפונית, ולא היה להם יום נוח למול".
- [ב] אברבנאל: "האיל יתברך לא ציח על עשיית המילה כי אם לאברהם פעם ראשונה וליהושע פעם שנית".
3. ברר על מי או על מה מוסבת המלה "שנית" לפי כל אחד מהמפרשים. כיצד מתבאר הביטוי "היום גלותי את-חרפת מצרים מעליכם" (ט) לפי שני הפירושים המוצעים בזה? עמוד על הוראת "מצרים" לפי כל פירוש ופירוש: [א] הרשקוביץ—זידמן; "הערלה היא חרפה לישראל ככתוב: 'כי-חרפה היא (הערלה) לנו' (בראשית לד,יד), כי בשנות השעבוד במצרים בטלה מצות מילה מישראל, כנראה בעקב גזירת השלטון, משום שבמצרים לא נהגו למול אלא כהנים ובני מרום עם הארץ".
 4. [ב] סגל: "הערלה שהיתה חרפה במצרים, כי המצרים היו מולים".
 5. ציך על-פי שמות יב את הקשר בין מצות מילה ובין מצות קרבן הפסת. מה ידוע לך על המילה מן התורה?
 6. מצא את מובן הביטוי "ממחרת הפסת" (יא), לפי הסמיכות עם פסוק י. השווה עם הביטוי "ממחרת השבת" (ויקרא כג,טו).

יהושע פרקים ה, ה, ז

7. מה בין רש"י ורד"ק בהסבר הפסקת המן?
 [א] רש"י: "ולא־היה עוד לבני ישראל מן (יב) ולפיכך 'זיאכלו מעבור הארץ' (יא). אם היה להם מן לא היו אוכלים מן התבואה".
 [ב] רד"ק: "כי לא היו צריכים שהרי אכלו מעבור הארץ".
 האם לפנינו רק קביעת עובדה או ציון שלב חדש בחיי האומה?
 8. השוה את הפסוקים יא־יב לכתוב בשמות טז, לה.
 9. השוה את התגלות ה' ליהושע להתגלות ה' למשה בסנה, ועמוד על המשותף בהם ועל המיוחד שביניהם. נסה להסביר מדוע שם קרא ה' מתוך ה"סנה" (עיין שם ברש"י) וכאן נראית "חרב" ביד המלאך.
 10. מפרשי המקרא חלוקים בדעתם על היקף הפסוקים המתארים את התגלות ה' בסוף פרק ה. יש דעה האומרת שהתגלות מתוארת בפסוקים יג־טו בלבד, וזילו לפי דעה אחרת מתוארת ההתגלות עד פרק ו, ה, ופסוק ו, א, הוא כעין מאמר מוסגר. עמוד על יתרון הדעה השנייה, היינו איזה קושי מתיישב לפיה על נקלה?

פרק ו

1. "החלוץ יעבור לפני ארון ה'" (ז).
 עיין בפרק ד ומצא מי הוא החלוץ.
 2. במה היה שונה היום השביעי מהקודמים לו ניסף להבדל במספר ההקפות?
 3. "והיתה העיר חרם" (יז).
 עמוד על ההוראה הכפולה של המושג "חרם" על־פי שני המקומות הבאים:
 [א] ויקרא כז, כח; [ב] דברים יג, טז.
 4. פרש את המלה "חרם" הנשנית בפסוק יח ארבע פעמים, כל פעם לפי הוראתה המיוחדת. (לשם כך קרא את הפרק עד סופו).
 5. הפסוקים ב־ה מוסרים את דברי ה' אל יהושע. מזה הוסיף עליהם יהושע בדברו אל העם?
 6. שער מדוע נפלה העיר הראשונה על־פי נס ללא קרב.
 7. השוה את שבועת יהושע על תקומת יריחו למה שמסופר במל"א טז, לד.
 8. השוה את תקנת החרם על ידי יהושע לשבועה של שאול (שמ"א יד, כד) ועמוד על ההבדל ביניהן.

פרק ז

1. מה בין תפקיד המרגלים ששלח יהושע ליריחו ובין זה של המרגלים ששלח לרגל את העי? במה שונות תשובות האחרונים משל הראשונים?
 2. השוה את תפילת יהושע אתרי המפלה בעי (ו־ט) לתפילות דומות של משה:
 [א] שמות לביב; [ב] במדבר יד, יג־טז. ציין את המשותף בתפילות האלה.

3. בתשובת ה' לתפילת יהושע (י"טו), ציין את הפרטים הבאים: [א] התשובה הישירה לטענת יהושע. [ב] הערכה דתית של מושג החרם (עמוד על הביטויים השונים); [ג] ההדרכה לתיקון המצב.
4. לשיטת ה"לכידה" (יד"ח), השווה את השימוש באותה שיטה למטרה אחרת בשמ"א י"ט-כא.
5. מה לקח עכן מן החרם? פרט על-פי וידויו, על-פי "התודה" שלו.
6. איזו דוגמה של לשון נופל על לשון תמצא בציון השם "עמק עכור"? ציין: ז"ח; זכד"כו; דבה"א ב"ז.
7. עבור שוב על הפרק ונסח את בעיות הגמול המתעוררות בו (יא,כד"כו). כיצד יתפרש לפי זה מאמרם של חז"ל "כל ישראל ערבים זה בזה" (שבועות לט.)?

פרק ח

1. הסבר את ההבדל שבין צו ה' למלחמת העי (א"ב) לבין ביצועו בידי יהושע (ד"ח).
2. השווה את צו ה' ליהושע בעניין הכידון וביצועו (פסוקים יח,כו). למסופר בשמות יז,ח"ב ועמוד על ההבדלים ביניהם.
3. במה שונה השמדת העי ודין שללה מזו של יריחו?
4. מדוע צוה יהושע להוריד את נבלת מלך עי? ציין בספר דברים כא,כג. איזה משני הנימוקים הניתנים למצוה היה מכריע, לדעתך, בשביל יהושע?
5. השווה את הקטע ל"לה עם המקומות הבאים מן התורה: [א] דברים כז,ד"כח, טט; [ב] דברים יא,כט-לב; [ג] שמות כ"ה; [ד] ויקרא כו,ג-מה. פרט את המצוות שנתקיימו כאן.
6. קרא בדברים כז,ב ושקול בדעתך אם אמנם יהושע התנהג (ל"לה) לפי כל הכתוב שם אם לא.

פרק ט

1. מהי הוראת הביטוי "עבר הירדן" (א)?
2. מה מספר לנו הפרק בראשיתו על גישת יושבי ארץ-ישראל כלפי עם ישראל וכלפי מנהיגו יהושע? רשום לפניך כיצד מבטא הפסוק את ההסכם ביניהם.
3. "ויעשו גם-המה בערמה" (ד).
 על מה או על מי בא לרבות הביטוי "גם-המה"? בדוק את הפירושים המוצעים: [א] ר"ד"ק: "ויש לפרש 'גם' לרבות על בני יריחו ועי, כי הם עשו עם בני-ישראל להישמר מהם כמו שאמר 'ויריחו סגרת ומסגרת' (ו.א), או להילחם עמהם כמו עי, והם עשו גם הם כן אבל בערמה באו אליהם להשלים עמהם. ויש לפרש עוד 'גם' לרבות על ערמת ישראל לפי מחשבת החוי, כי הם

חשבו כי בערמה היכו ישראל יריחו ועי ששלחו להם להשלים כדי שלא יישמרו מהם ואחר־כך היכום".

[ב] ר' ל' ב' ג': "לקחת עצה שלא יגיעם נזק מפני בני ישראל, וזה אמרו 'גם־המה' כי הראשונים (היינו הנזכרים בפסוקים א"ב) עשו מה שעשו לקחת על זה עצה שלא יחרימום ישראל האלו לקחו עצה אחרת והערימו בזה האופן שזכר".

4. קרא את הפסוקים ד.ט. מצא מהו הקושי, והיצד מיישבו המפרש רבי יוסף קרא (מהמאה האחת עשרה).

ר' יוסף קרא: "נעשו צירים שלוחים לאנשי מקומו כמו שמפורש בעניין: 'ויאמרו אלינו זקנינו וכל־ישבי ארצנו לאמר... (יא): ויש ספרים שכתוב בהן ויצטידו... אלו מביאין ראיה לדבריהם ולא הכריעו אלו את אלו, גם בדבר הזה אין לברר את הנכוחה, זולת א־להינו; אבל לבי נוטה אחר הספרים שכתוב בהם ויצטידו מדבר הלמד מעניינו שלמד כעניין הזה... על כל דיבור ודיבור חוזר על הצידה".

5. אילו מאורעות מתולדות ישראל מזכירים הגבעונים בדבריהם?

6. לאילו מסקנות חשובות על ארגון העם ועל דרכי השלטון בישראל בתקופה זו, מביא אותך העיון המעמיק בפסוקים הבאים: [א] טו; [ב] יח־יט; [ג] כא; [ד] כב־כו.

7. כיצד מתנצלים הגבעונים על מעשה הרמאות שלהם?

8. מהו ההבדל בין דברי הנשיאים (כא) ובין ביצוע דבריהם על־ידי יהושע (כו)?

9. מצא בויקרא כב, לב מושג ידוע אשר בגללו קיימו הנשיאים את השבועה לגבי־עונים למרות שהוטעו על־ידם.

פרק י

1. מי היו חמשת המלכים ומי עמד בראשם? מה אפשר ללמוד מזה על סדרי השל־טון בכנען בימים ההם? השווה לזה בראשית יד, ב.

2. מה הן הסיבות שעוררו את חמשת המלכים להילחם בגבעון?

3. כיצד אפשר לכנות את מלחמת יהושע בחמשת המלכים על־פי המסופר בפסוקים ו־ז?

4. כיצד זירז ה' את יהושע?

5. במה עזר ה' לטכסיסו של יהושע? מה היתה דרכו המיוחדת בקרב זה (יא)?

6. במה שונה הנס של העמדת השמש מהנסים האחרים שעליהם מדבר ספרנו? היעזר במקומות המקבילים האלה: [א] במדבר טז, כח־לג; [ב] שמ"א יב, טז־יח; [ג] מל"א יז, א; [ד] מל"א יח, כד, לו־לח.

לשם מה באה ההדגשה בפסוק יד?

7. השוה את המסופר על עמידת השמש והירח (יב"ד) לדומה לו במל"ב כז"יא.
8. "הלא היא כתובה על-ספר הישר" (יג).
 [א] השוה לשמ"ב א"ח. [ב] מצא בספר במדבר פרק כא שם של ספר הנוכר שם ואינו מצוי בידינו היום.
 הערה: רשום לפניך באילו עניינים נוספים נזכרים בתנ"ך ספרים שאברו ומה שמותיהם:
 [א] מל"ב ס,כג ועוד כמה פעמים; [ב] מל"ב י,לד ועוד כמה פעמים; [ג] דבה"ב ס,כס;
 [ד] דבה"ב יב,סו; [ה] דבה"ב כז,כו; [ו] דבה"ב כז,כב; [ז] דבה"ב לה,כה.
9. "לאחרץ לבני ישראל לאיש את-לשונו" (כא).
 השוה לשמות יא,ז ועמוד על ההבדל ביניהם.
10. על-ידי איזה מעשה סמלי רצה יהושע לעודד את העם ולהוציא כל רגש פחד מלבם? ציין את המעשה ואת דברי יהושע במעמד כל העם.
11. מה היה סופם של חמשת המלכים ואיזו מצוה של התורה קיים בהם יהושע?
 כיצד מסכם הפסוק בסוף פרקנו את תוצאות הכיבושים הצבאיים?
12. באיזה תפקיד משמשת העיר גלגל בפרקנו?

פרק יא

1. איזה מלך היה היחום במלחמת מלכי הצפון? איפה חנו יחדיו (א"ה)?
2. מה מצוה ה' ליהושע לפני הקרב ובמה הוא מעודדו?
3. על-פי איזו שיטה הצליח יהושע במלחמתו (השוה יא,ז עם י"ט)?
4. איזה חכמים מלחמתי ואיזו הכרה דתית תלמד מתשובתו של רד"ק על השאלה:
 למה ציזה ה' לעקור את הסוסים ולא להשמידם?
 רד"ק (י): "ויש לשאול מה טעם אמר לו מצוה זו במלחמה זו, מה שלא ציזה לו במלחמות האחרות? ויש לפרש כי במלחמות האחרות לא היו בהם סוס ורכב כי אם בלכידת העיירות היו המלחמות... אבל זו המלחמה היתה מער-כה שערכו מלחמה עם רב להילחם עם ישראל והיו צריכים לסוסים ולרכב... וציזה הקב"ה לאבד הסוסים והרכב שהיו הגויים נלחמים בהם ובטחו ברכבם כי רב ולא ידעו כי שקר הסוס לתשועה, וישראל בלא רכב וסוס ניצחום והפיי-לום חללים, כי לה' התשועה, לפיכך לא רצה הא-ל ית' שיבוזו להם הסוסים והמרכבות כדי שלא יבטחו בהם גם הם... ולא ציזה להמית הסוסים, כי לא היה דבר שאסור בהנאה, ושאר הבהמות שהיה בהם כמו רכב חמור, רכב גמל לא ציזה לעקור אלא שיקחום לצרכם, אבל הסוסים שאינם אלא למלחמה או-תם ציזה לעקור כדי שלא יקחום ויבטחו בהם ולא אמר להרגם דרך השחתה כי אסור להשחית הנבראים אם לא לצורך...".
5. אחרי איזה נצחון קיים גם דוד את המצוה של עקירת הסוסים (שמ"ב, פרק ח)?
 עמוד על ההבדל בין שני המקרים.

13

יהושע פרקים יא, יב, יג

6. מה מסופר בפרקנו על החרם ועל הביזה? במה שונה החרם על חצור מן החרם על שאר הערים? (לשם הבנת יתר עיין: דברים כ"ב).
7. כיצד מגמק הכתיב את העובדה שמלבד גבעון שום עיר לא נכנעה לישראל ואיזו בעייה מתעוררת על-ידי-כך? הבא קושי דומה בספר שמות.
8. השווה את הכתובים על הערים: [א] ח בר ון — יא, כא; יד, טו; [ב] ד ב י ר — יא, כא; טו, יד. איזה קושי מתגלה מתוך השוואת המקומות האלה וכיצד תישבו?
9. השווה את המסופר על השמדת הענקים בסוף פרקנו עם במדבר יג, כב.

פרק יב

1. איזה כינוי של כבוד למשה נזכר פעמיים בפרק זה?
2. קרא שמות לשני החלקים של פרקנו לפי ההצעה הבאה: [א] איו, [ב] זכד.
3. בדוק היטב בפרק זה למי מייחסים את הכיבושים; לעם, למנהיג או לשניהם יחד?
4. בפסוק יד נזכרים מלך חרמה ומלך ערד. עיין: במדבר כא, א-ג ומצא מה מסופר שם עליהם.
5. "מלך-גוים לגלגל" (כג) — ברור שלפנינו לא המקום הידוע מכמה סיפורים בספרנו. ברר מה מוסיפה ההערה הבאה של הרשקוביץ-זידמן להבנת העניין: "גויים" — שם פרטי של עם, שעיקר מושבו בארם נהרים, כמו שכתוב 'תדעל מלך גוים' (בראשית יד, א) ושבת ממנו ישב בגליל, ועיין: ישעיה ח, כג. 'לגלגל' — ומקום מושבו בגלגל שעל יד ים כנרת...".
6. לכתיבה המסורתית המיוחדת של רשימת ל"א מלכים מובא בזה ההסבר לפי הרשקוביץ-זידמן: "הפרשה (ט"כד) נכתבה לפי המסורה 'אריח על גבי אריה ולבנה על גבי לבנה', כלומר מימין העמוד נכתבות השורות הארוכות, מלך עיר פלוגית — 'הלבנה'; ומשמאל כותבים את השורות הקצרות — 'האריחים'". מצא דומה לזה במגילת אסתר.

פרק יג

1. באילו מאורעות בספר כתוב: "ויהושע זקן בא בימים" (א), ולאיה עניין נאמר כך (השווה עם כג, א וגם עם בראשית כד, א)?
2. מה מיעד ה' ומצוה ליהושע?
3. ברר מה הם חלקי הארץ שעדיין לא נכבשו בימי יהושע וציין מבחינה גיאוגרפית, באילו מקומות נמצאו בני-ישראל אותה שעה?

4. השווה את שלשת המקומות הבאים, בספרנו המדגישים שאין ללוי חלק בארץ:
 [א] יגיד; [ב] יגלג; [ג] ידג.
 עמוד על ההבדלים הדקים ביניהם והשווה למקור בתורה: [א] במדבר יח, כ-כד; [ב] דברים יח, א-ב.
5. לפי איזה סדר מופיעים בפרקנו גבולות שני השבטים וחצי השבט אשר בעבר הירדן מזרחה? (ח) השווה עם במדבר לב, לד-מב.
6. בפסוק כב נקרא בלעב "הקוסם". להבנת התואר ראה במדבר כב, ז; כד, א. השווה את ניסוח פסוקנו לבמדבר לא, ח וברר את חשיבות הערת רד"ק למקומנו: "להודיע כי לא נביא היה אלא קוסם, ונבואתו היתה לשעה או לכבוד ישראל בא אליו מלאך ה' לדבר הנבואות ההם".

פרק יד

1. עיין בפסוקים א-ה ומצא את שמות שני חלקי הארץ.
2. מדוע לדעתך מנוסח הפסוק "ויגשו בני יהודה אל יהושע בגלגל ויאמר אליו כלב...". (ו), ומדוע לא ידובר הכל על כלב לבדו?
3. כלב בדרישתו מסתמך על דבר ה' (יב), ובעיקר על שבועת משה (ט). השווה את המקומות הבאים בתורה ונסה להסבירם כדי שיתאימו למסופר כאן: [א] במדבר יג, כב; [ב] במדבר יד, כא-כד; [ג] דברים א, לו.
4. מובא בתלמוד כי שבע שנים כבשו בני-ישראל את הארץ (זבחים קיח:). נסה לברר כיצד הגיעו למספר הזה על-פי הכתובים הבאים: [א] במדבר א, א; [ב] יהושע יד, ז, י.
5. השווה את הביטוי "ככתי או וככתי עתה" (יא) לשמ"א לכד, וברר מה משותף לשני מקומות אלה מבחינה סגנונית.
6. לשם הסברת השם "קרית ארבע" (טו) השווה עם יהושע טו, יג-יד וברר על שם מי נקראה כן.

פרק טו

1. מה מתארים הפסוקים א-יב?
2. מה מסופר בפרקנו על כיבוש קרית-ספר ועל שינוי שמה?
3. מי היתה עכסה בת כלב ומה מסופר כאן עליה ועל אופיה?
4. כיצד יש ליישב את הקושי הבא: בפרק יד, ו נאמר: "כלב בן-יפנה הקנזי" ובפרק טו, יז נאמר: "עתניאל בן-קנז אחי כלב"? לשם כך עיין בקושי דומה: בפרק ז, יח נקרא עכן — "בן-כרמי בן-זבדי בן-זרח", ובאותו פרק בפסוק כד הוא נקרא — "עכן בן-זרח".

5. לפי אילו מונחים טופוגראפיים מסודרת רשימת הערים של שבט יהודה? עיין: פסוקים כא, לג, מח, סא.
6. להבנת שם המקום "גי בן-הנם" (ח) ראה: ירמיה זלא-לב; יט.ב.ו.
7. על שם המקום "יבנאל" (יא) מעירים הרשקוביץ-זידמן: "היא יבנה". עיין בדבה"ב כו.ו וציין מה מסופר שם.
8. מצא בפרקנו את שם העיר שעל-פיה נקראו בני מתתיהו — "חשמונאים".
9. מה מסופר בפרקנו על יבוס וירושלים?

פרק טז

1. במה שונים הפסוקים א-ד מהפסוקים ה-ט?
2. להבנת המושג "הערים המבדלות" (ט) השווה עם יז.ט.
3. איזו עיר כנענית לא יכלו בני אפרים להוריש ומה מסופר עליה במל"א ט.טו?

פרק יז

1. אילו שתי הוראות יש בפסוק א למלה "גלעד"?
2. מכיר מכונה בשם "איש מלחמה" (א). השווה לזה: במדבר לב.לט.
3. לשם מה מדגיש הכתוב "ותקרבה לפני אלעזר הכהן ולפני יהושע בן-נון ולפני הנשיאים... (ד)? השווה עם במדבר כז.ב ועמוד על ההבדל ביניהם.
4. "ויפלו חבלי-מנשה עשרה" (ה).
- ברר על-פי פסוקים ג-ד מי קיבל חמשה חלקים, ועל-פי פסוק ב מי קיבל את חמשת החלקים האחרים.
5. מה מסופר בפרקנו על עין דור תענך ומגידו (יא.ג), ומה ידוע משאר ספרי נביאים ראשונים על ערים אלה?
6. כדי להבין את צדקת תלונה בני יוסף באמרם "ואני עסירב עד אשר-עד-כה ברכני ה'" (יד). השווה את המספרים הנקובים במפקד השבטים בספר במדבר כו, וברר את מספר הנפשות של שבט יוסף לעומח מספרן של הנפשות בשאר שבטים כמו יהודה, שמעון ואחרים.
7. מה עונה יהושע לטענות בני יוסף? מה מלמדת תשובתו על טיב נחלתו? ברר בתשובתו שני פרטים.
8. לדרישת בנות צלפחד, שעליה מספר פרקנו, השווה את המקומות הבאים בתורה: [א] במדבר כו.לג; [ב] כז.א-יא; [ג] לז.א-יג. ציין מה הם מוסיפים על המסופר כאן.

פרק יח

1. אילו שתי עובדות מציין פסוק א?
2. מה היה הרכב הועדה אשר מינה העם בשילה (כמה לכל שבט ומאילו שבטים) ומה היה תפקידה (ג"י)?
3. מצא בפרקנו את הכותרות לשבעת הגורלות. היינו לסימון החלקים של השבטים.
4. כיצד מגדיר הפסוק את המצב הגיאוגרפי של שבט בנימין בין שני שבטים אחרים?
5. באיזה גבול של נחלת בנימין מתחיל הכתוב את תיאורו ובאיזה גבול מסיימו?
6. איזו עיר הנזכרת בפסוק כו מופיעה במשנה. סוכה פרק ד, משנה ה?
7. לגבולו של איזה שבט שייכת ירושלים לפי פרקנו?

פרק יט

1. הרשקוביץ—זידמן: "התנגדותם המאורגנת של תושבי הארץ נשברה בידי יהושע. בני-ישראל התנחלו ברובו של השטח הנכלל בתחומים הנזכרים (לפי התיאור בפרקים יב-יג), וביחוד באזורי ההרים. ארץ החוף והעמקים נשארו ברובם בידי הנכרים ולא נתחלקו בדור ההוא אלא להלכה, כמו כן נשארו אוכלוסים רבים בצפון הארץ... הישוב הישראלי היה קלוש באזורים ההם ומפוזר על-פני ארץ רבה בין ישובי הנכרים..." (מתוך ההקדמה לספר יהושע).
2. כיצד מסביר הקטע הנ"ל את השוני בתיאור הנחלות בין הפרקים יח-יט לבין הפרקים יג-יז? נסה להוכיח בדוגמאות אחדות במה שונה למשל תיאור גבול יהודה מזה של יששכר? (שם עמ' יא).
3. בפסוק יג נזכרת "גת חפר". איזה נביא ידוע בא משם (מל"ב יד, כה)?
4. מצא בפרקנו בנחלתו של מי היתה בני-ברק.
5. איזו עיר קיבל יהושע לנחלה ומאת מי קיבל אותה?
6. הפרקים יד-יט מהווים חטיבה אחת; הצע לה כותרת מתאימה. השווה את הפתיחה (יד, א), לחתימה (יט, גא) ועמוד על ההבדל ביניהן.

פרק כ

1. מה המיוחד בסגנון בפסוקים א-ב אשר לא מצאנו דוגמתו בכל הספר? הנוסח ידוע לנו ממקום אחר. הבא דוגמאות משם.
2. מה מחדשים הפסוקים ג-ו ופסוק ט על דיני ערי מקלט אשר בתורה (במדבר לה)?

17

יהושע סרקים כ, כא כב

3. מבחינה גיאוגרפית יש הבדל בציון שלש ערי המקלט בארץ-ישראל המערבית לעומת אלה שבעבר הירדן. קבע את ההבדל ביניהם.
4. איזה שם-כולל חדש לערי מקלט תמצא בפרקנו?
5. מדוע נכתב בפסוק ז הפועל "ויקדשו" ובפסוק ח הפועל "נתנו"?

פרק כא

1. מה ההבדל בין קביעת ערי מקלט (כא) ובין קביעתן של ערי לויים (כא-ב)?
2. "ערים לשבת ומנרשיהן לבהמתנו" (ג).
- השווה עם במדבר לה-א-ה וציין איזה תפקיד נוסף למגרש נזכר בתורה ולא נזכר כאן.
3. בדוק על-פי הפירוט בפרקנו כמה ערים קיבלו הכהנים ומאילו שבטים קיבלו?
4. מה מסופר בפרקנו על חברון (נוסף על הידוע לנו משאר הפרקים בספר)?
5. חפש בין ערי הלויים את ערי המקלט הידועות מהפרק הקודם.
6. איזה שבט נתן לכהנים את העיר ענתות, ומה ידוע לך עליה על-פי מל"א ב'כו; ירמיה א,א; יא,כא-כג?
7. מובא בזה הסבר לתופעה חד-פעמית בתנ"ך. עיין בו ומצא את הקושי ואת יישובו. הרשקוביץ – זידמן: "במקצת ספרים נוספו אחרי פסוק לה שני הפסוקים שהוצגו למטה על-פי דבהי"א ומג'מד. רד"ק לפסוק ז מעיר על כך: 'ויש ספרים מוגה בהם; וממטה ראובן זכו' ולא ראיתי שני פסוקים אלו בשום ספר ישן מדויק אלא מוגה במקצתם; וראיתי כי נשאל רבנו האי ז"ל בזאת השאלה השיב: אף-על-פי דהכא (=פה) לא חשיב זהו (=אותם), בדברי-הימים חשיב להו. נראה מתשובתו כי אינן בכפריהן'... בפסוק לח נאמר 'כל-הערים לבני מררי... ערים שתים עשרה' ופרטן (לד'לז) אתה מוצא שמונה, כי לא מנר הכתוב כאן ערי ראובן בשמותיהן ובכדי להשלים את החסר הוסיפו את שני הפסוקים הנ"ל".

פרק כב

1. ברר מתוך פרקנו מאיזה מקום יצאו שני השבטים וחצי השבט לשוב אל עבר הירדן.
2. בגאום הפרידה לשני השבטים וחצי השבט (ב'ו,ח) קיים הבדל בין הברכה הכו' ללת גם רמזים היסטוריים, לבין העצה או הפקודה המיוחדת; סכם ופרט את שניהם והשווה את פסוק ח לכתוב בשמ"א לכד.
3. עמוד על ההבדל בשינוי הלשון בין פסוק י לבין פסוק יא וציין את המכוון בו.

4. מי הם הפעילים בבירור החטא המדומה של השבטים השבים ושמו של מי חסר (פסוקים א, לב-לג)? מהי המסקנה החשובה שאפשר להסיק מכאן על סדרי השל-טון בישראל? במה דומה ענייננו למסופר בשופטים כ, א-יג? עמוד על ההבדל ביניהם.
5. מה היה הרכב הועדה שנשלחה אל השבטים השבים?
6. אילו מאורעות מזכירה ועדת החקירה לשני השבטים וחצי השבט? מדוע הזכירו דוקא את אלה?
7. להשקפה המיוחדת על הערכת ארץ-ישראל ותוצה לארץ. המוצאת את ביטויה בפסוקים יט, כד-כו, השווה את המקומות הבאים מהמקרא. [א] שמ"א כו, יט; [ב] יחזקאל ד, יג; [ג] עמוס ז, יז. סכם בקיצור את המסקנה.
8. עמוד על השגב המיוחד בתשובת השבטים השבים (כא-כט) ומה באו ללמדנו דברים אלה על המצב ועל ההשקפה הדתית של התקופה.
9. מהו הקושי בפסוק לד וכיצד מיישבו רש"י?
ר ש"י: "הרי זה מן המקראות הקצרים וצריך להוסיף בו תיבה (= מלה) אחת ויקראו בני-ראובן ובני-גד למזבח ע"ד".
10. מה אנו למדים על תורת הגמול במקרא (היינו, אחריות הכלל למעשה היחיד) מתוך עיון בפסוקים יח, לא?

פרק כג

1. אל מי פונה יהושע בדבריו בפרק זה?
2. מדוע מזכיר להם יהושע בתחילת דבריו את ההצלחות במלחמה?
3. על אילו פרטים מזהיר יהושע אחרי דרישתו הכללית: "לשמר ולעשות את כל-הכתוב בספר תורת משה" (ו)?
4. איזה ניב משותף למקראות הבאים: [א] פסוק ח; [ב] דברים ד, ד; [ג] דב-רים יג, ה?
5. "איש-אחד מכם ירדף-אלף" (י).
השווה דברים לב, ל; ויקרא כו, ח, ועמוד על המסגרת של פסוקי התורה לעומת זו של פסוקנו.
6. השווה את פסוק יג לבמדבר לג, ה ועמוד על ההבדלים ביניהם.
7. הביטוי "אנכי הולך (היום) בדרך כל-הארץ" (יד) נמצא פעמיים בתנ"ך. עיין גם במל"א ב, ב ועמוד על האזהרות הבאות אחרי זה.
8. איזו מסקנה מסיק יהושע מקיום כל היעוד הטוב (טו-טז)?
איזו תופעה סגנונית באה לחזק את הרושם המכוון?

פרק כז

1. במה שונה הפתיחה של פרק כד מזו של פרק כג?
2. הסבר למה נזכר תרח בפסוק ב (עיין בפסוק יד).
3. במה שונה גוף המדבר (כלומר: גוף ראשון, שני, שלישי) בפסוקים ב"ג, מגוף המדבר בפסוק כג?
4. אילו אישים מאורעות מזכיר יהושע בדבריו ומהי המגמה של ההערות ההיסטוריות האלה?
5. איזה עניין שלא היה ידוע לנו עד כה מזכיר יהושע בדבריו (עיין שמות כג, כח)?
6. עמוד על ההבדל היסודי בין דברי יהושע בפרק כג לבין דבריו בפרקנו על-פי הפסוקים טו-כח.
7. מה משיב העם ליהושע (ארבע השובות: טו-יח, כא, כב, כד)?
8. לצורת רבים בביטוי "אלהים קדשים" (יט), השווה בראשית כ"ג ועמוד על הדרך בה ידע פסוקנו "להוציא מלבם של מינים" על-ידי מעבר מרבים ליחיד.
9. השווה את הברירה שמעמיד יהושע בפני העם לברירה דומה במל"א ית. מה התכוונו המזכירים בהעמידם ברירה זו לעם?
10. כיצד מיישב הד"ק את הסתירה המדומה בין כ"ג, לבין כד, יד, כג?
11. ר"ד"ק (יד): "אלהי כסף ואלהי זהב שלקחו בערים אשר כבשו".
 "וישם לו חק ומשפט בשכס" (כה).

[א] רש"י "סידר להם שם החוקים שבתורה וקיבלו עליהם".

[ב] רמב"ן: "ועל דרך הפשט, כאשר החלו לבוא במדבר הגדול והגורא וצמחו און אשר אין מים, שם להם במחיתם וצרכיהם מנהגים אשר יתנהגו בהם עד בואם אל ארץ נישבת, כי המנהג ייקרא חוק וייקרא משפט בהיותו משוער כהוגן... וכן ביהושע 'וישם לו חוק ומשפט', אינם חוקי התורה המשפטים, אבל הנהגות ויישוב המדינות כגון 'תנאים שהתנה יהושע' שהזכירו חכמים וכיוצא בהם" (שמות טו, כה).

הערה: להבנת המושג הנזכר כאן בדברי רמב"ן מובא בזה פירוט התנאים על-פי התלמוד: "עשרה תנאים התנה יהושע: [א] שיהו מרעין בחורשין; [ב] ומלקטין עצים בשדו-תיהם; [ג] ומלקטין עשבים בכל מקום חוץ מתלתן; [ד] וקומטין נטיעות בכל מקום חוץ מגרופיות של זית; [ה] ומעיין היוצא בתחילה (= מחדש) בני העיר מסתפקין ממנו; [ו] רמחבין (= מטילים חכה לצוד דגים) בים של טבריא ובלגד שלא יפרוס קלע ויעמיד את הספינה; [ז] ונשנין (= עושין צרכין) לאחורי הגדר ואפילו בשדה מליאה כרכום; [ח] ומהלכין בשבילי רשות עד שתוד רביעה (= גשם) שנייה ומסתלקין לצידי הדרכים מפני יתדות הדרכים (= מכשולים, התחתים); [ט] והתועה בין הברמים מפסיג ועולה (= מנתק הזמירות כדי לעשות לו דרך לצאת) מפסיג ויורד; [י] ומת מצוה (= היינו, שמוצאים באיזה מקום ואין לו קוברים) קונה מקומו להיקבר שם" (בבא קמא פא.).

מה בעיניך פשוטו של מקרא?

12. "ויכתב יהושע את הדברים האלה בספר תורת א־להים" (כו).

מה כתב? הייתכן שהוסיף משהו לתורה?

ראה את התשובות של המפרשים:

[א] מצודות דוד, על־פי תרגום ורד"ק: "את הדברים האלה"

אשר דבר עם ישראל בשכם. 'בספר וכו'' נתנה במקום שמונח בה התורה."

[ב] תלמוד בבלי, מכות יא.: "פליגי בה ר' יהודה ור' נחמיה. חד אמר

שמונה פסוקים (האחרונים שבתורה, המספרים על מיתת משה ועל קבורתו,

אותם כתב יהושע בספר) וחד אמר ערי מקלט". לפי זה נצטרך לקרא: "ויכתב

יהושע בספרו את הדברים האלה הכתובים בספר תורת אלקים". (אם תעיין

ביהושע כ,א תמצא שם פעם יחידה את הביטוי השכיח בתורה "וידבר ה' אל

... לאמר דבר אל בני ישראל").

[ג] אברבנאל: "ואני אחשוב לדעת האומר יהושע כתב ספרו, שלא אמר זה

לבד על הדברים האלה שקרו בינו ובין העם, אבל אמרו על כלל הספר, יאמר

שיהושע כתב את הדברים האלה מהמלחמות והנסים והנחלוח ושאר הדברים

שנזכרו בספר הזה כדי שיתחבר ספרו ויסמך אל ספר תורת א־להים, כי

אחרי תורת משה בא אחריו ספר יהושע, ויהיה בי"ח 'בספר' משמש בלשון

'עם' כמו 'בנערינו ובזקנינו נלך' (שמות יט).

13. "תחת האלה אשר במקדש ה'" (כו).

והרי לפי פסוק א יודעים אנתנו שהאסיפה היתה בשכם. ואלה הם הקשיים: [א]

מקדש ה' היה לא בשכם אלא בשילה (יט,נא; כב,ט,יב); [ב] הלא התורה אוסרת

נטיעת עצים במקדש "לא־תטע לך אשרה כל־עץ אצל מזבח ה' א־להיך"

(דברים טז,כא), וכאן הפסוק מזכיר "האלה" אשר במקדש ה'. בדוק את הפירושים

המוצעים כאן וראה מה נראה כקרוב ביותר לפשוטו של מקרא:

[א] רד"ק: "הבית שהיה שם הארון בשכם קראו 'מקדש' לקדושת הארון שהיה

שם לשעה... לפי המדרש האלה, היא האלה, שכמן תחתיה יעקב אלהי הנכר

כמו שכתוב: 'ויטמן אתם יעקב תחת האלה אשר עם שכם' (בראשית לה,ד).

ואין כן דעת המתרגם ותרגם 'אלתא', והיא מזוהת השער כמו 'האיל מזוהת'

(מל"א ו,לג)".

[ב] לפשוטו של מקרא: "לפי דעתי יש לנו כאן עסק עם מקרא מסורס,

שהמלים 'ויקח אבן גדולה ויקימה שם תחת האלה' שייכות אחר המלים 'אשר

במקדש ה'... שיעור הכתוב לפי כוונתו הוא: ויכתוב יהושע את הדברים

האלה בספר תורת א־להים אשר במקדש ה' ויקח אבן גדולה ויקימה שם תחת

האלה, ויאמר יהושע אל כל העם הנה האבן הזאת תהיה בנו לעדה וכו'. וכך

הדברים פשוטים ומתקשרים היטב. יהושע כרת ברית עם העם בשכם, לתכלית זו הובא בודאי ארון ברית ה' משילה לשכם. יהושע כתב דברי חוק ומשפט בספר תורת אלהים שנמצאה במקדש ה' תמיד ואחר־כך הקים אבן גדולה בשכם תחת האלה שנמצאה שם מכבר, ויאמר אל כל העם, שהאבן הזאת תהא להם לעדה, כמו שעשה בזמנו לבן עם יעקב בגלעד (בראשית לב, מח)."

14. באיזה גיל מת יהושע ובאיזה תואר של כבוד מכנה אותו הפסוק?

15. את הסיפור על קבורת יוסף (לב) השווה למקראות הבאים: [א] בראשית נ, כה; [ב] שמות יג, ט. הראה מה מוסיף פסוקנו על המסופר בבראשית לג, ט. (ראה גם: בראשית לז, יג; מת, כב ועיין שם ברש"י).

נושאים לספר יהושע

1. מה אנו לומדים מספר יהושע על דרכי המלחמה (הריגול, שיטות התקפה, היחס למנוצח, נסים מן השמים או גילויים אחרים ועוד)?
2. מצוות התורה בספר יהושע.
3. אילו אישים ומאורעות מן התורה נזכרים בספר יהושע?
4. נסה למצוא קוים משותפים למשה וליהושע (מפורשים ורמוזים).
5. קוים לדמותו של יהושע על-פי כל מה שמסופר עליו בספרנו (חיבת ה' אליו ומסירותו למצוות ה', יחסו אל בני אדם ויחסם אליו, המנהיג והמצביא ועוד).
6. סכם כל מה שנאמר בתורה על יהושע והשווה אל אשר למדנו על יהושע בספרו (השתמש במראי המקומות הבאים: [א] שמות יז.ח-טז; [ב] שמות כד.יג; [ג] שמות לב.יז; [ד] שמות לג.יא; [ה] במדבר יא.כח-כט; [ו] במדבר יג.טז; יד.ו-י.ל. השווה עם דברים א.לח; [ז] במדבר כז.כז-כג; [ח] דברים ג.כא.כח; [ט] דברים לא.ג.יד-ל; [י] דברים לה.ט).
7. מה ידוע על גלגל ושילה לפי ספר יהושע?
8. מה מסופר ביהושע על ירושלים? סכם על-פי הושימה הבאה ועיין במפרשים: י.א.ג.ה.כג; י.ב.י; טו.ח.סג יח.כח.
9. רשום את כל המקומות שנוזכר בהם במפורש שה' דיבר אל יהושע (אימתי דיבר ומה אמר).
10. רשום את כל המקומות בספרנו בהם נאמר "עד היום הנה".